

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Elnaz H. Adeg, Stephen P. Good, M. Calaf & Chad W. Higgins. Solar PV Power Potential is Greatest Over Croplands. Scientific Reports. Nature Sustainability 2. The Campus, 4 Crinan Street, London, N1 9XW, United Kingdom.
2. Greg A. Barron-Gafford, Mitchell A. Pavao-Zuckerman, Rebecca L. Minor. Agrivoltaics provide mutual benefits across the food–energy–water nexus in drylands. Scientific Reports. Nature Sustainability 2. The Campus, 4 Crinan Street, London, N1 9XW, United Kingdom.

ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМІВ СТРАТЕГІЧНОГО ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В КОНЦЕПЦІЇ СТІЙКОГО ЕКОЛОГІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

*Доповідач – Мацкевич Г.Є., асп.,
Науковий керівник – Внукова Н.В., д.т.н., проф.,
Харківський національний автомобільно-дорожній університет, Україна
njutta0208@gmail.com*

У міру зростання екологічних проблем, які поступово приймають характер екологічної кризи, все актуальнішими стають вимоги необхідності ведення екологічної політики. В рамках екологічної політики виділяють кілька рівнів: міжнародний, державний (національний), регіональний, локальний. Екологічна політика є важливою складовою частиною політики будь-якої держави. Елементами екологічної політики є: принципи, пріоритети, цілі, суб'єкти, механізми реалізації (інструменти). Метою екологічної політики в сучасних умовах є створення умов для гармонійного, збалансованого розвитку природи, суспільства та економіки.

Для підвищення рівня життя населення на основі сталого розвитку, передбачено, удосконалювати економічні механізми в сфері охорони навколишнього середовища, розробити механізми державної підтримки робіт по скороченню і ліквідації екологічних збитків, а також прийняти заходи щодо забезпечення безпеки та комфортності середовища проживання людини. Для реалізації концепції стійкого екологічного розвитку території необхідно здійснення комплексу економічних методів управління, спрямованих на забезпечення екологічно допустимого розвитку територій. Особливо актуальним є впровадження ефективних ринково-орієнтованих і регіонально адаптованих систем і механізмів раціонального природокористування для рекреаційних територій, подальший ефективний розвиток яких безпосередньо залежить від стійкості відтворення сприятливих природно-екологічних умов.

Концепція сталого екологічного розвитку території базується на принципах: оптимальної відповідності суспільства і природного середовища,

природної рівноваги біосфери, екологічно орієнтованої людської діяльності, комплексності та екологічної обґрунтованості прийнятих рішень, забезпечення пріоритету суспільного інтересу над приватним. Розвиток економіки не може супроводжуватись небезпечним забрудненням і деградацією природного середовища. Управління охороною навколишнього природного середовища здійснюється кількома способами, серед яких можна виділити: правовий, природничо-науковий, економічний, санітарно-гігієнічний, організаційно-управлінський, культурно-виховний.

Недосконалість механізму використання природних ресурсів та охорони навколишнього середовища стало стримуючим фактором оздоровлення територій. У зв'язку з цим доцільним є підхід до реалізації проектів екологічної санації територій, заснований на принципах державно-приватного партнерства.

Останнім часом практикується також виділення трьох секторів у соціально-екологічних відносинах - держава, бізнес, громадськість. Ефективність екополітики залежить від того, наскільки налагоджена взаємодія всіх учасників процесу її формування та реалізації.

В Україні реалізація ідеї прогресу, заснованого на швидкому розвитку продуктивних сил і економічному зростанні, привела до виснаження природних і соціальних ресурсів. Прискорені темпи промислового розвитку без врахування впливу на навколишнє середовище сприяли виникненню екологічних ризиків. Нерозвиненість продуктивних сил, недосконалість технологій і «безкоштовні» природні ресурси привели до порушення екологічної рівноваги, загострення соціальних, санітарно-гігієнічних проблем, суперечностей між природокористувачами різних рівнів.

Розробка механізму регулювання сталого розвитку, спрямованого на збалансований розвиток економіки регіонів та досягнення еколого-економічного благополуччя з можливостями навколишнього природного середовища, в останні роки особливо актуальна для регіонів, що володіють багатими природними ресурсами та унікальними об'єктами природи (таких як Івано-Франківська область), збереження яких не може бути відокремлене від умов розвитку і державної та регіональної регламентації господарської діяльності економічних агентів.

Ускладнення господарських відносин, що виявляється у врахуванні екологічного фактора в управлінській практиці, обумовлює необхідність виявлення інституційних умов і вдосконалення механізмів і інструментів екологічної політики. Розвиток ринків екологічно чистих продуктів, екологічно безпечних технологій, ринків екологічних послуг сприяє поліпшенню якості навколишнього середовища, що і визначає екологічні та соціальні фактори економічного зростання. В кінцевому підсумку реалізацію соціо-еколого-економічних цілей сталого розвитку неможливо здійснити без забезпечення відповідного рівня інституційної системи.

Для розробки стратегії сталого розвитку соціо-еколого-економічної системи необхідно чітко розуміти її специфічні особливості. У зв'язку з цим

основними критеріями визначення специфіки соціо-еколого-економічної системи регіону є:

- природно-ресурсний потенціал;
- технологічний рівень розвитку знарядь праці і технологій;
- ступінь ресурсоемності процесу виробництва;
- рівень інвестиційної діяльності;
- характер соціального середовища.

На рівні регіонів на основі принципів саморегулювання всієї системи необхідно направити реформування природоохоронного підходу до розвитку економіки від управління, орієнтованого на ліквідацію наслідків екологічних порушень (переважаючого сьогодні), до системи управління, заснованої на прогнозуванні та попередженні забруднення навколишнього середовища та поліпшення її стану. У зв'язку з цим вирішення екологічних проблем регіону повинно базуватися на схемі програмно-цільового планування природоохоронної діяльності. Таким чином, формування сталого розвитку соціо-еколого-економічної системи можливе при наступних умовах:

– при забезпеченні сталого економічного зростання, який передбачає поліпшення соціальних умов життєдіяльності суспільства при рівноважному природокористуванні. При цьому кожна складова сталого розвитку характеризує різні сторони розвитку суспільства: економічну, екологічну і соціальну;

– при узгодженій взаємодії кожної зі сторін через інституційне регулювання, яке розглядається як засіб, що забезпечує стійкість в цілому.

Отже, в даний час управління соціально-економічним розвитком регіонів, діяльністю його господарюючих суб'єктів неможливо здійснювати без дотримання принципів еколого-економічної збалансованості. Реалізація такої стратегії в регіоні передбачає участь у цьому процесі поряд з державними інститутами екологічно орієнтованих структур. У зв'язку з цим важливу нішу в економіці регіонів займають як власне екологічне підприємництво, так і екологічно орієнтована діяльність господарюючих суб'єктів, яким відводиться суттєва роль в еколого-економічній збалансованості регіонального розвитку з метою поліпшення якості життя та збереження стійкості регіональних екосистем.

Аналіз існуючих методичних підходів до інтеграції еколого-економічної збалансованості підприємницької діяльності в систему регіонального управління дозволяє виділити те, що важлива роль в інтеграції еколого-економічної збалансованості підприємницької діяльності в систему державного регіонального управління належить екологічно орієнтованим бізнес-структурам, націленим на реалізацію екологічних інновацій. З впровадженням у виробництво екологічних інновацій пріоритетними мають стати попереджувальні заходи (мінімізація впливу на навколишнє середовище на кожній стадії життєвого циклу продукції) на відміну від колишнього підходу, заснованого на усуненні шкідливих наслідків (фільтри, очисні споруди тощо).